

General P. Reno

VOJNO OPERATIVNO ISTRAŽIVANJE

U novembarskom broju časopisa NATO-a izašao je članak¹⁾ generala Renoa o vojno operativnom istraživanju. S obzirom da se zadnjih godinu-dve dana u inostranoj vojnoj literaturi dosta govori, raspravlja i piše o toj temi, to je Redakcija smatrala za korisno da u ovom prikazu informiše čitaoce o tim razmatranjima.

Pisac članka iznosi da je vojno operativno istraživanje najpre primenjeno u V. Britaniji i SAD za vreme drugog svet-skog rata, da je znatno koristilo i da je ono i posle rata, na civilnom planu ovih zemalja, postalo veoma značajan faktor pri rešavanju raznih pitanja. Na pitanje šta zapravo sadrži operativno istraživanje, pisac članka odgovara: »Operativno istraživanje se u praksi sastoji u primeni naučnih principa prilikom izučavanja materije, mašina, pojedinaca, ne posmatranih izolovano, već kao ukupan proces u određenoj operaciji«. On je mišljenja da je do sada dato mnogo definicija operativnog istraživanja. Iz ovoga bi se moglo zaključiti da ni jedna od njih nije potpuno zadovoljavajuća. Evo nekih od njih:

»Naučni metod koji omogućava da se rukovodiocima da kvantitativna baza u odnosu na odluke koje treba doneti«.

»Metod predskazivanja verovatnoće ovakvog ili onakvog rezultata jednog određenog procesa«.

»Naučno istraživanje bitnih pojava unutar izvesnog procesa, posmatranog u celini, koje treba da doprinese donošenju najboljih odluka«.

Na osnovu ovoga pisac smatra da je cilj operativnog istraživanja da pripremi odluku imajući u vidu rizik koji može da proizađe iz takve odluke. Da bi se ovo postiglo potrebno je uporediti ovaj

rizik sa rizicima koji proizlaze iz drugih rešenja, i odabrati ono koje je najmanje rizično.

Hteti odlučivati u savremenom životu a pri tome ne izlagati se nikakvom riziku, znači zauzeti nestvaralački stav koji vodi ka inertnosti. Stoga pisac daje zaključak da je cilj operativnog istraživanja da procenjuje rizik, da upoređuje rizike različitih rešenja sa mogućim prednostima, kako bi se onom ko donosi odluku omogućio najbolji izbor na osnovu razumne studije, a ne na osnovu instinkta ili intuicije.

Vojno operativno istraživanje predstavlja primenu ovog metoda u vojsci. Može se reći da ono ima za cilj da komandovanju, za donošenje odluke, da razumnu bazu, što je moguće više brojno dokumentovano, kako komandovanje ne bi bilo prepušteno instinktu i emociji. Operativno istraživanje se primenjuje sa ciljem da se odredi i predkaže efikasnost i vrednost vojnih operacija, podrazumevajući pod tim pojmom organizaciju i naoružanje oružanih snaga, taktičke i strategijske operacije.

Početak operativnog istraživanja u V. Britaniji predstavljalo je izučavanje upotrebe radara. Naime, tehničko ispitivanje radara otpočelo je u britanskom ratnom vazduhoplovstvu još 1934. godine sa ciljem da se poveća njegov domet otkrivanja ciljeva, kako bi protivvazдушna odbrana dobila više vremena za pripremu. Međutim, pokazalo se da se to vreme ne može dobiti smanjivanjem roka između uzbune i stupanja u dejstvo. Zato su naučnici počeli da analiziraju, istovremeno sa preformansama radara, metode za noćno presretanje, rad reflektora i upotrebu veza. Ovakvo proučavanje upotrebe radara počelo je zatim i u ostalim vidovima. Docnije su Britanci, primenjujući metode operativnog istraživanja, izučavali borbu protiv podmornica, da bi posle ono dobilo šire razmere i

¹⁾ La recherche opérationnelle militaire, par général P. Renaud, *Revue militaire générale*, NATO, novembar 1960.

obuhvatilo izučavanje veza, artiljerije, protivoklopne odbrane, operacija na zemlji, dejstva pešadije, efikasnost pojedinih oruđa, mina, prepreka i specijalnih oruđa. Prema tome se vidi da je operativno istraživanje u oružanim snagama V. Britanije bilo od svog početka decentralizovano, pri ministarstvima ili pojedinih komandama — bez jednog centralnog organa.

Sjedinjene Američke Države su počele organizaciju operativnog istraživanja u oružanim snagama 1940. godine, stvorivši Komitet za istraživanje neposredno vezan za Svet narodne odbrane. Komitet je radio na osnovu ugovora koje je sklapao sa raznim naučnim ustanovama radi izučavanja pojedinih problema. Tokom 1941. godine, s obzirom na broj problema koji su se postavljali i njihov obim, stvorena je služba naučnog istraživanja i razvoja. Oktobra 1943. godine stvoren je specijalizovan organ za operativno istraživanje koji je u prvom redu radio na Pacifiku, ali je imao i grupe za Evropu.

Operativno istraživanje u oružanim snagama SAD delilo se na sekcije, prema područjima i materiji koju je trebalo izučavati, ali je ostalo centralizovano, proučavajući najrazličitije probleme, pri čemu je postiglo značajne rezultate.

Preterano samouvereni u sebe posle početnih uspeha 1940. godine, Nemci su radije išli na masovnu proizvodnju izvešnih ratnih sredstava — koja su se pokazala efikasnim — kako bi i dalje postizali uspehe, nego na izučavanje i studiju pojedinih problema. Međutim, kada su saveznici uveli u borbu savršenija borbena sredstva i u većem broju, Nemci tek počinju da naučno istražuju pojedine pojave, ali još nedovoljno organizovano i bez centralnog organa za koordinaciju, tako da je tada već bilo kasno da se prati tok događaja.

Osim poboljšavanja ratnih sredstava i metoda vođenja rata, operativno istraživanje je u toku svog razvoja imalo i niz novina, odnosno novih faktora koje je primenilo kao na primer:

— izučavanje i analiza sistema koji se ostvaruje u jednom celovitom procesu, po potrebi i u toku borbe gde razni, nemejljivi činioci, kao i psihološki elementi igraju ulogu; to je neka vrsta eksperimentisanja u borbi;

— detaljna analiza svih uslova eksperimentisanja, razumevanje strukture izučavane pojave, sa primenom savremenih

metoda iznalaženja rezultata, proračunavanja ovih rezultata (a ne samo njihovo tumačenje intuicijom) posle upotrebe metoda statističke analize, da bi se došlo do verovatnih zaključaka;

— brzina kojom treba raditi, s obzirom na ratne uslove, da bi se odgovorilo na postavljene probleme, kao i potreba otkrivanja mnoštva činjenica u primenivanju zakona velikog broja (zakon verovatnoće), nameću obavezu da se koriste mnogi istraživači, vešti da precizno posmatraju činjenice i odrede važnost različitih činilaca, i sposobni da primenjuju metode statističkih računa.

Iz ovoga proizlaze posebne karakteristike u pogledu uslova i izvođenja operativnog istraživanja, od kojih su najvažnije:

— iznalaženje tačnih izvora mnogih brojčanih podataka i njihova primena na strukturu izučavane pojave u celini;

— analiza, u uslovima najveće moguće tačnosti i brzine, činilaca koji utiču na proces u celini, razumevanje strukture ovog procesa, sa krajnjim postavljanjem jednačine, tj. stvaranje i kontrola modela (uzorka) koji objašnjava pojam u celini;

— rezultati dati komandovanju bilo u formi optimalnih uslova bilo u formi verovatnoće ili pak upoređivanja više verovatnoća, u stvari rizika koji proizlazi iz odluke ili upoređivanja rizika različitih mogućih odluka;

— korišćenje u grupama operativnog istraživanja velikog broja naučnika — eksperata.

Posmatrajući detaljnije gore nabrojane karakteristike, pisac konstatuje, na primer, da ispitivanje izvora može pokazati da je problem loše postavljen, a često da je i neosnovan.

Vojna nauka, kao i biologija i ekonomske nauke, sadrži veoma veliki broj promenljivih činilaca gde je broj poznatih podataka ograničen, a drugi su veoma neizvesni. Radi toga je neophodna njihova detaljna i precizna analiza.

Analiza je prva faza. Da bi se odgovorilo na postavljeno pitanje treba sada odrediti strukturu posmatranog procesa, izgraditi model (uzorak) bilo fizički, bilo matematički, staviti problem u jednačinu. Postoji mnogo mogućih načina predstavljanja: čisto matematički, pomoću karata, pregleda, krivoljua na šemi, zatim mehaničkih mozgovu, fizičkih modela itd. Pri svemu tome treba voditi računa da

model bude jednostavan i da predstavlja svu složenu stvarnost. Tako, na primer, jedna karta ili fotografija terena mogu da budu upotrebljeni kao model terena, gramofonska ploča kao model muzičkog dela, gađanje na sobnim poligonima može da posluži kao model za predstavljanje strukture stvarne vatre.

Šta vojne tačke gledišta, pitanja podvrgnuta operativnom istraživanju mogu se svrstati u tri grupe:

- izbor vrste naoružanja,
- taktički problemi, i
- stratejski problemi.

Svrha ovog treba da omogući izbor, između više mogućih, one odluke kojom se postiže izvestan cilj.

Problemi u pogledu vojnog operativnog istraživanja mogu se svrstati u dve kategorije. Od te podele zavisi upotreba različitih metoda rešenja problema i to: pojave za koje statistička baza zadržava relativno duže svoju važnost ili čiji činioci variraju relativno sporo u granicama mogućnih predviđanja, odnosno bez opasnosti od iznenadne promene situacije. To su pojave samoreakcije koje će najčešće modifikovati sistem, vodeći ga posle jedne faze nestabilnosti ka drugom položaju stabilne ravnoteže koju je moguće i predvideti i proračunati.

Prema tome, operativno istraživanje, polazeći od modela, daje optimalno rešenje problema. Mnogi vojni problemi pripadaju ovoj vrsti kao što su pitanja: opšte organizacije, logistike, pokreta i sl. Pisac navodi samo neka od pitanja koja spadaju u grupu onih za koja se traži najbolje rešenje:

— sprovođenje izvesnog sistema naoružanja pri čemu se postavlja pitanje da li je bolje imati težu, ali precizniju i efikasniju pušku ili je pak bolje imati lakšu pušku koja će manje opterećivati i zamarati vojnika?

— izvesni problemi obuke kao, na primer, ako je broj časova letenja jedne bombarderske eskadrile ograničen, koliko časova treba odrediti za obuku da bi se postigli najbolji rezultati bombardovanja?

— da li je bolje u izvesnim ratnim uslovima svakom konvoju dati vazdušno-pomorsku pratnju ili pak, držeći koncentrisane snage, obezbeđivati celu opasnu zonu kojom treba da prođu konvoji?

— da li je bolje imati oklopne jedinice ili artiljeriju koncentrisane na izvesnom ešelonu pa ih podeliti samo u slu-

čaju potrebe ili ih treba podeliti još pre početka dejstva?

— pri izučavanju nove strukture jedinica u uslovima atomskog rata, kakav odnos treba ostvariti da bi se zadovoljile potrebe rastresitog posedanja položaja, uz istovremeno obezbeđenje dovoljne gustine, kako bi se onemogućilo neprijatelju da se infiltrira odnosno ovlada položajima.

U drugim slučajevima, za koje je pisac mišljenja da se mogu označiti kao *operativna strategija*, uslovi se mogu brzo menjati usled dejstva protivnika koji donosi odluke, preduzima protivmere, stupa u akciju po svojoj volji, jednom rečju ispoljava suprotnu volju. Međutim, jedna detaljna i svestrana studija mogućnosti protivnika, studija u kojoj operativno istraživanje može uticati već u prethodnom stadiju, često će omogućiti da se ograniči njegova sloboda dejstva. Na taj način moguće je proceniti verovatnoću uspeha izvesnih taktičkih ili stratejskih odluka nasuprot mogućnih protivdejtava protivnika.

Prema do sada izloženom, pisac izvodi zaključak da operativno istraživanje pomaže da se spreči vođenje rata pod utiscima emocija i pronade način da intuitivnu procenu zameni objektivna odluka zasnovana na cifarskim elementima. No, pri ovom postavlja se pitanje da li je to uvek moguće? Prema mišljenju pisca primena računa izgleda podesna u uslovima vođenja ratnih dejstava u vazduhu, dok je manje podesna u uslovima vođenja pomorskih dejstava. Međutim, prilikom dejstava kopnenih snaga nameće se veoma veliki broj posebnih činilaca, ne računajući složenost zemljišta i kolektivnu psihologiju velikog broja ljudi, čime problem postaje mnogo složeniji. Složenost činilaca koji utiču na ratna dejstva na kopnu ostavlja mogućnost neposrednog i ličnog dejstva komandanta u toku izvođenja manevra. Prema tome, komandant mora da zadrži neophodnu elastičnost da bi mogao, u slučaju nepredviđene promene jednog od činilaca, preduzeti odgovarajuće taktičke ili stratejske protivmere. Operativno istraživanje, uspostavljanjem uzajamnog odnosa činilaca i njihovih operativnih posledica, omogućuje mu veću sigurnost za to. Elastičnošću duha i brzinom odlučivanja, koju mora da ima ratni komandant, on će uočiti promene izvesnih podataka i, zahvaljujući svemu što mu je pružilo operativno istraživanje, stvorice-

takvu ideju manevra koja će mu u tim uslovima dati najbolje rezultate.

Sjedinjene Američke Države, Kanada i V. Britanija imaju već u miru, ističe pisac, organe operativnog istraživanja. U generalštabovima vidova postoje organi za rukovođenje i korišćenje operativnog istraživanja, dok pri većim komandama postoje operativne grupe i odseci. Pri štabu NATO-a postoje naučni saradnici koji su u dodiru sa organima operativnog istraživanja zemalja-članica ove organizacije, s kojima rešavaju razna pitanja.

Pisac ističe da nema dovoljno tačnih i potpunih podataka — kako je ovo pitanje rešeno u zemljama — članicama Varšavskog pakta. No sigurno je, tvrdi on, da u SSSR imaju podesan sistem operativnog istraživanja kako za vojna tako i za druga pitanja. Smatra se da su Kinezi u Korejskom ratu upotrebljavali grupe za operativno istraživanje, čiji značaj nije bio mali u pogledu razvoja njihove taktike.

Francuska je na planu organizacije operativnog istraživanja, po mišljenju pisca, u izvesnom zakašnjenju u odnosu na druge zemlje. Međutim, u zadnje vreme čine se znatni naponi na planu stvaranja pogodnih organizacije operativnog istraživanja.

Rezimirajući izneseno, pisac završava članak sledećim:

Operativno istraživanje ima izvesne mogućnosti, pa prema tome nije od malog značaja za epohu u kojoj se čovek ne može osloniti jedino na svoje iskustvo.

Tehnika tako brzo napreduje da ljudski mozak mora biti pomognut tehnikom da bi mogao pravilno reagovati na postavljene probleme. Iz toga ne bi trebalo izvući zaključak, ističe pisac, da je to neka vrsta odricanja čoveka. Naprotiv, ljudski um, odnosno čovek je taj koji deluje od početka do kraja, koji *postavlja problem* i na kraju vrši izbor. I u toku pripremanja operacije čovek određuje jednačinu, konstruiše mašinu i fiksira model. Međutim, ne bi se moglo reći da u čitavoj toj operaciji dejstvuje samo komandantov um. Postoji izvesna podela rada u kojoj, s jedne strane, pošto je problem već postavljen, specijalista otpočinje sa analizom, zamišlja model i rukovodi njim, tj. obavlja jedan materijalni posao u uslovima veoma velike brzine i tačnosti, posao na kome bi se mučio veliki broj štabskih oficira. Posle toga, odnosno posle dobivenih rezultata koji su najčešće izneseni u ciframa, komandant konačno donosi odluku u najboljim mogućim uslovima.

Poznajuci mogućnosti i granice operativnog istraživanja, komandant će znati da ga iskoristi radi provere ili ispravljanja svoje intuicije, kako bi njegova odluka bila što razumnija. Komandant treba da ima poverenja u operativno istraživanje isto onako kao što ga ima u jedno novo ratno sredstvo, jer je ono zaista novo ratno sredstvo koje mu se danas stavlja na raspolaganje.

I. M.

General Otavio Di Kazola

NEKA RAZMATRANJA O ZADACIMA I ORGANIZACIJI INŽINERIJE¹⁾

Donoseći članak pod gornjim naslovom, redakcija italijanskog časopisa ističe da su problemi o kojima autor govori već zapaženi i da se oni od pre izvesnog vremena razmatraju i od strane nadležnih, tako da će biti rešeni na odgovarajući način, poneki možda čak i suprotno od onoga što autor preporučuje.

¹⁾ *L'arma del genio. Alcune considerazioni sui suoi compiti e sulla sua organizzazione*, Gen. di Div. Ottavio Di Casola, *Rivista militare*, Italija, novembar 1960.

U uvodnom delu on razmatra uticaj brzog razvoja tehnike, posebno novih borbenih sredstava, na evoluciju koncepcija o upotrebi raznih rodova i ističe da se to odrazilo i na inženjeriju. Ona u korist ostalih rodova izvršava velik broj poslova i radova, čija važnost u sklopu izvođenja operacija postaje sve veća. Razvoj tehnike, koji se vekovima odvijao veoma sporo, postao je tako brz da je zaista teško pratiti ga bilo prilagođavajući mu ranija, bilo stvarajući nova pravila i propise o upotrebi pojedinih vidova i rodova. Stvarajući znatno veće mogućnosti za kon-

centraciju moći i efekata nego što su ih imale konvencionalne snage, atomsko oružje otežava njihovu upotrebu i potčinjava ih ovim osnovnim uslovima: da prežive udar i da munjevitost stupe u akciju. Ta se dva uslova zadovoljavaju putem zaštite, rastresitosti i pokretljivosti. Ispitivanjem ovog rešenja kod armija raznih zemalja (»pentomic« divizije, nemačke i sovjetske mehanizovane divizije) zapazila se tendencija ka stvaranju jedinica koje će omogućiti objedinjeno dejstvo svih rodova, sve tešnja integracija rodova — formiranjem taktičkih grupa od sve manjih sastavnih delova. Otuda i za inženjeriju proističe mnogo veći raspon i važnost zadataka koje će ona imati da izvršava u tesnom sadejstvu sa ostalim rodovima.

Zaštita, prepreke i prolaznost su tri važna uslova od kojih zavisi mogućnost upotrebe svih rodova, a to znači, po mišljenju autora, da će u eventualnom budućem ratu neposredno učešće inženjerije u borbi biti obavezno i preko potrebno. Ona treba da se integriira u taktičke grupe, što će zahtevati da se pri njenoj upotrebi napuste tradicionalni kriteriji centralizacije i da ona ne zavisi od komandi velikih jedinica. Kao najpogodniju soluciju autor predlaže stvaranje velikog broja jedinica veličine čete, sastavljenih od specijalista koji se najviše traže bilo u ofanzivnim ili defanzivnim dejstvima, kao što su pioniri ili pioniri za zadržavanje, opremljeni i obučeni tako da mogu učestvovati neposredno u borbi i izvršavati razne zadatke, na primer, opravku ili rušenje komunikacija, postavljanje, odbranu ili uklanjanje prepreka, izradu skloništa i sl.

Potom autor obrazlaže potrebu za specijalizovanjem vojnika i starešina koja je posledica ne samo evolucije koncepcija i postupaka pri upotrebi drugih rodova, već i razvoja nauke i tehnike i stvaranja velikog broja najraznovrsnijih tehničkih sredstava. On ukazuje na činjenicu da je iz opštih zahteva za specijalizacijom, od svih rodova upravo inženjerija izvukla najskromnije zaključke. U okviru njenih jedinica za vreme prvog svetskog rata došlo je i do prve upotrebe mnogih novih borbenih sredstava koja su vremenom dobijala sve veći značaj i konačno prerasla u nove rodove ili službe, kao avijacija, hemijska služba, motorizovane jedinice i veza. Danas više nema potrebe da inženjerija igra ulogu »inkubatora« u odnosu na tehniku. Tehnika nije više mo-

nopol ili izrazita karakteristika ovog ili onog roda, te će — tvrdi autor — i sam termin »tehnički rodovi« jednog dana nestati.

U pogledu specijalizacije inženjerije, armije mnogih većih zemalja sveta uzimaju, kao osnovnu, podelu na »borbene« zadatke i »radove«, te shodno tome i predviđaju posebne inženjerijske jedinice za svaku od tih namena. Uprkos tome u Italiji je, kako tvrdi autor, još i danas veoma raširena koncepcija da je jedna ista inženjerijska jedinica »sposobna za sve«, kako na bojištu tako i u pozadini, na primer, da zadržavajućom odbranom zatvori pravac proboja, ili da održava komunikacije u dubljoj pozadini, ili da pruži odlučujući prilog pri forsiranju reka, da izgradi barake i magacine za pozadinske ustanove, itd.

Do potrebe specijalizovanja i, sledstveno tome, odgovarajućeg odvajanja borbenih inženjerijskih jedinica od onih za rad može se doći i drugim putem. Na primer, sasvim je jasno da se u slučaju rata radovi mogu preduzimati i izvoditi i jedinicama sastavljenim od mobilisanih obveznika starijih godišta (rezervnih oficira i vojnika), ili čak, uz neophodne dopune stručnim rukovodećim kadrom, civilnom radnom snagom. Ova poslednja se u poslednjem ratu pokazala veoma korisnom. Međutim, za borbeno dejstvo neophodno je raspolagati jedinicama spremnim za upotrebu, precizno uvežbanim za sadejstvo sa ostalim rodovima i opremljenim za tu svrhu. Takve jedinice ne mogu se, dakle, improvizovati, jer je neophodno da su solidno pripremljene kako u tehničkom, tako i u taktičkom pogledu.

Na osnovu takvih razmatranja pisac postavlja pitanje da li je danas organizacija inženjerije u italijanskoj vojsci na odgovarajućem stepenu i u skladu sa zahtevima savremenog ratovanja, te najpre ističe pozitivna ostvarenja koja su došla kao rezultat njenog poslednjeg reorganizovanja. Pri tome on ima u vidu:

— uvođenje specijalnih jedinica »za borbu«, solidno pripremljenih za sadejstvo sa ostalim rodovima, kao i za organizovanje odbrane u prigraničnoj zoni (pioniri za zadržavanje, pioniri, mineri, pontoniri);

— podelu pionirskog inženjerijskog bataljona divizije na četiri čete:

— formiranje komande inženjerije u diviziji još za vreme mira;

— predviđeno, mada još nedovoljno sprovedeno u delo, putem organizacijskih mera, odvajanje jedinica za vezu od inženjerije i njihovo formiranje u zaseban rod;³⁾

Negativno je, međutim, ističe se u članku, što je iz robovanja tradicijama ostavljena složena inženjerijska teritorijalna organizacija (Uprava inženjerijskih radova), koja usled nedostatka kadrova, od čega uopšte trpi ovaj rod, predstavlja veoma jaku kočnicu njegovog daljeg razvoja. Sličan problem predstavlja i inženjerija mornarice.

Autor je mišljenja da kada se nečim ne raspolaze u dovoljnoj količini, onda treba iskoristiti do maksimuma ono što se ima da bi se izvršili najvažniji zadaci. Sem toga, ne treba zaboraviti da svaki rod vredí onoliko koliko daje koristi na bojnopolju. Imajući sve to u vidu, autor misli da bi Službu radova trebalo organski odeliti od roda; pod tim podrazumeva inženjerijske jedinice koje se bore u tesnom sadejstvu sa drugim rodovima. No, potpuno odvajanje ne dolazi u obzir. Radi ilustrovanja kakve bi se koristi dobile od predloženog odeljivanja, autor iznosi primer armije SAD u kojoj je ono sprovedeno i gde Služba radova sada angažuje samo 4% oficira.

U članku se izdvaja samo jedan vid aktivnosti Uprave radova koji bi trebalo da ostane u nadležnosti komande korpusne inženjerije: fortifikacijski radovi koji su uslovljeni odbranom granične zone i izvođenjem operacija. Njima bi se bavila posebna odeljenja odbrane u okviru komande inženjerije armijskog korpusa.

U pomenutoj službi bi se mnogo pogodnije mogli iskoristiti viši inženjerijski oficiri koji nemaju mogućnosti za dalju karijeru u svom užem rodu, pa čak i da ostanu u službi uz produženje granice starosti. Njima bi se poveravali zadaci da razrađuju direktive, vrše nadzor i kolaudiraju radove. Inženjeri i tehničari, ci-

vili, bavili bi se samo izvršenjem radova. U ratu bi tako organizovana Služba radova sasvim prirodno došla pod nadležnost Uprave inženjerije pozadine i izvodila bi potrebne radove bilo sopstvenim snagama, bilo — i to najčešće — rukovodeći organizacijama koje angažuju civilnu radnu snagu.

Kao vrlo hitan zadatak autor smatra reorganizovanje tehničke službe inženjerije i njenu veću specijalizaciju uz orijentisanje na potrebe armije. Kao primer on ističe da mnogi poslovi kojima se ta služba dosad bavila mogu preći u nadležnost civilnih ustanova, ali da nema ni jedne civilne ustanove koja bi proučavala, recimo, novi tip antišok mine ili poljsko sklonište koje bi pružalo zaštitu od efekata atomske eksplozije i sl. Tim i sličnim pitanjima trebalo bi da se bavi tehnička služba inženjerije u kojoj bi se nalazio — kako predlaže autor — ograničen broj oficira sa izrazitom tehničkom kulturom i vrlo visokom specijalnošću za razne, po armiju interesantne, grane tehnike. Za razliku od sličnih civilnih lica, ovakvi kadrovi, baš zato što su vojnici, solidno bi poznavali i ambijent i uslove upotrebe onoga na čijem ostvarenju rade.

U zaključku članka autor iznosi osnovne zahteve koje bi inženjerija kao borbena rod vojske morala zadovoljiti. To su:

— uspostavljanje takve organizacije koja bi joj dala karakter operativnosti kao odlučujuće i preovlađujuće obeležje;

— pojačavanje još u doba mira specijalnih jedinica potrebnih za borbu i sadejstvo, naročito pionira i pionira za zadržavanje, kako u organizacijskom pogledu (uvođenjem četvrtih čete u svim pionirskim bataljonima, a ne samo u divizijskim), tako i u pogledu opreme;

— podizanje profesionalne tehničke i taktičke kulture rezervnih oficira koji su vrmljeni i zadržani u stalnoj službi;

— rekonstituisanje tehničke službe inženjerije na bazi tešnje orijentacije na funkcionalne zadatke i njena popuna oficirima — inženjerima visoke specijalnosti;

— reorganizovanje Službe radova i Uprave inženjerije za mornaricu tako da se ove zasnivaju na radu inženjera i tehničara civila, kako bi se otuda mogli povući skoro svi oficiri roda;

— stvarno odvajanje veza od inženjerije, uz potrebne organizacijske mere.

³⁾ Inženjerijske i jedinice za vezu sačinjavale su u Italiji sve doskora jedan rod oružanih snaga, a i još danas se nalazi na diskusije o nepotrebnosti njihovog razdvajanja. U članku koji prikazujemo pisac kritikuje takve diskusije smatrajući ih zasterelim. — Prim. SeŠ.

Bernard Fal:

UNIŠTENJE FRANCUSKE 100. BORBENE GRUPE U INDOKINI

(Dejstva motorizovane jedinice u džungli)

U zapadnonemačkom časopisu *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, od novembra 1960. objavljen je članak¹⁾ u kome se iznosi uništenje francuske 100. borbene grupe od strane oružanih snaga Vijetmina. Mada sam način izvođenja borbenih dejstava u džungli, sa gledišta taktike, možda i ne bi bio interesantan za naše čitaoce, redakcija časopisa »Vojno delo« se ipak odlučila za prikaz ovog članka da bi se dobila izvesna predstava sa kakvom su upornošću snage Vijetmina pratile, saletale i bez prestanka napadale francuske kolone u Indokini i na koji način su pronalazile odgovarajuća rešenja za situacije koje im je ovaj rat nametao.

Prema mišljenju pisca Francuzi su za rat u Indokini morali da vrše specijalnu obuku jer su, silom prilika, sve do kraja tog rata morali da dejstvuju normalnim trupama pošto nisu imali dovoljno rezervi da bi jedinice povlačili sa redovnih zadataka i pripremali ih za borbe u džungli. Oni takođe nisu uspjeli ni da odbranu stalnih uporišta prebace na novoformirane jedinice domorodaca kako bi time oslobodili francuske jedinice za pokretna dejstva u džungli, jer su Vijetnamci postajali sve nepouzdaniji. Prema piščevim podacima, moderno opremljena francuska vojska raspolagala je sa ukupno 278.000 ljudi Francuske Unije, 200.000 Vijetnamaca, 475 aviona, 600 tenkova, 60.000 motornih vozila i raznim jedinicama mornarice, uključujući i nosače aviona. Čuvala je linije snabdevanja i utvrđena mesta, kao na primer Dijen Bijen Fu, i nadala se da će se protivnik konačno upustiti u otvorenu borbu.

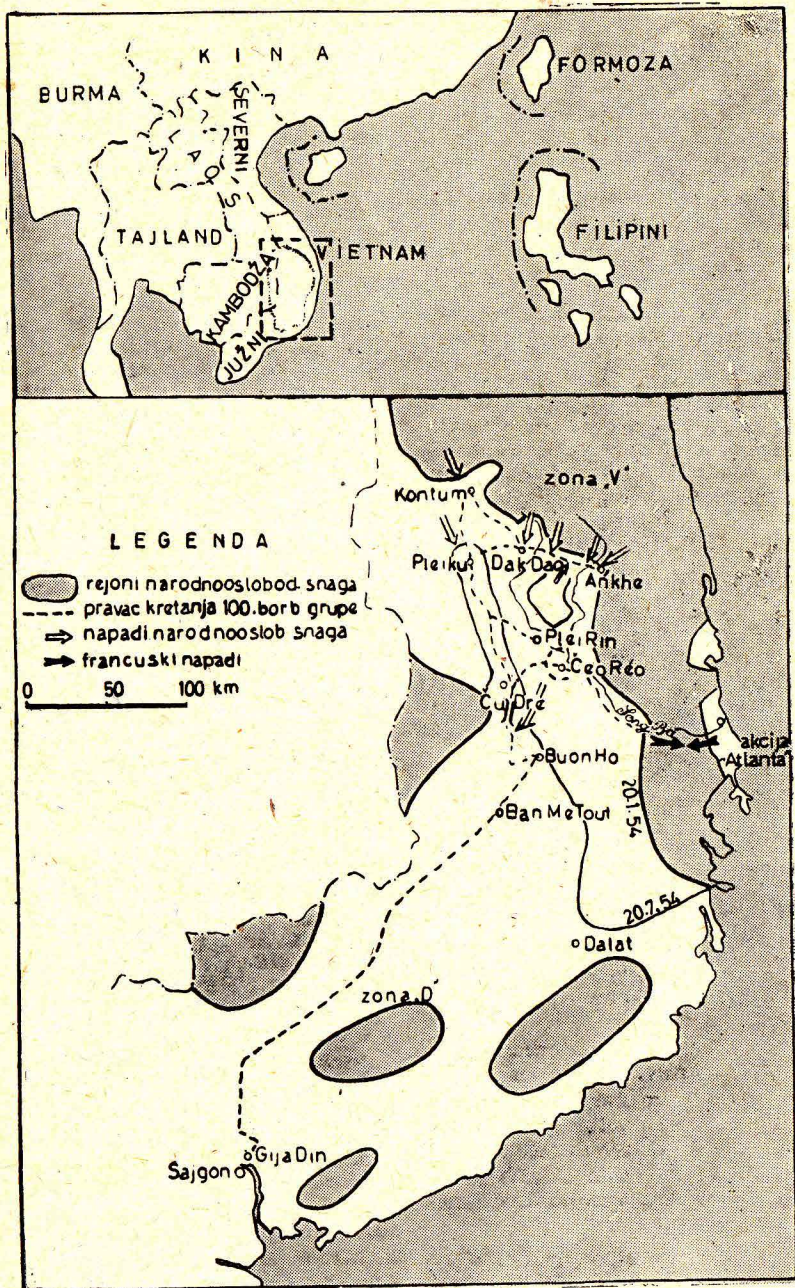
S druge strane, Narodna armija Vijetmina nije imala teškog naoružanja, što je donekle bila, smatra pisac njena prednost jer je zato bila vrlo pokretljiva. Raspolagala je u najboljem slučaju sa 8 lakih pešadijskih divizija, 150.000 partizana, 600 kamiona i manje od 100 hau-

bića 105 mm, ali je bila potpuno prilagođena za ovakav način ratovanja.

Razlika u načinu ratovanja je bila naročito uočljiva kod francuskih jedinica koje su bile najmodernije obučene, kao, na primer, kod motorizovane 100. borbene grupe, koja je postepeno formirana u toku rata u Indokini. Francuzi su stvarali u Vijetnamu i druge oklopne grupe, sa tenkovima, pratećim oruđima i sopstvenom pešadijom, i amfibijske grupe sa oko 100. amfibijskih guseničara, 6 amfibijskih samohodnih oruđa, 30 mitraljeza, 6 bestrajnih oruđa 57 mm, 6 minobacača i po 33 kamiona, koje su bile naročito pogodne za dejstva na močvarnom zemljištu. Takođe su formirane mornaričke jurišne divizije koje su obrazovale pravu rečnu flotu od preuređenih američkih desantnih čamaca, sa montiranim tenkovskim kupolama i oklopljenim bočnim stranama; ove divizije su obezbeđivale konvoje za snabdevanje na rekama, sa dejstvovale knopenim trupama i izvodile samostalna dejstva.

U jesen 1953. stigao je u Indokinu francuski pešadijski bataljon, sastavljen od dobrovoljaca, koji se više puta istakao u teškim borbama u brdovitim predelima Koreje. Tu je popunjen i ojačan sa 2 vijetnamske čete. On je postao jezgro 100. borbene grupe. U njen sastav ušli su i 2. divizion 10. kolonijalnog artijerijskog puka, marševski bataljon 43. kolonijalnog pešadijskog puka, sastavljen od Kambodžana i Francuza i uvežban za dejstva u džungli, i tenkovski eskadron, 5. kirasirskog puka, naoružan lakim tenkovima i pratećim oruđima. Grupa je sada brojala 3.498 ljudi, bila je naoružana najmodernijim američkim naoružanjem, posedovala je bogata borbeno iskustva iz Koreje ili Indokine, imala je dakle najbolje uslove za izvođenje obuke jer nije bila zadužena nikakvim drugim zadatkom. Prvi put je bila angažovana 4. decembra 1953. iz rejonu Gija Dina kod Sajgona (*vidi skicu 1*) radi pročešljanja močvara koje su se nalazile u blizini. U toku dvodnevne akcije imala je, od mina i minobacačke vatre, 4 mrtva i 26 ranjenih, dok su samo 3 protivnička vojnika zarobljena, a zaplenjen je neznatan materijal.

¹⁾ Das Ende der Kampfgruppe 100-Eine motorisierte Einheit im Dschungelkrieg, von Bernard Fall, *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, Zap. Nemačka, novembar 1960.

Skica 1

U to vreme počeo je konačno da pri-
stize, u znatnim količinama, i američki
materijal. Organizovano je uporište Dijen
Bijen Fu koje je trebalo da ugrožava po-
kušaje narodnooslobodilačkih snaga Vi-
jetnina da napadnu Laos. Na severu su
Francuzi u to vreme izveli više uspešnih
akcija i izgledalo je da je situacija po-
voljna za njih. Ipak, nije im uspelo da
protivnika navedu na borbu i njihove
ofanzive su udarale u prazno. Vrhovni
komandant oslobodilačkih snaga, general
Vo Ngujen Gijap čuvao je svoje opera-
tivne divizije i čekao pogodan momenat
da neprijatelja uništi na sopstvenom zem-
ljištu, u džungli, daleko od njegovih aero-
droma.

Snage Vijetnina držale su na jugu
Indokine više prostranih slobodnih zona,
od kojih je najveća bila »Zona V« koja
se, pod komandom Ngujen Duj Trina,
održavala neprekidno još od 1945. godi-
ne. On je raspolagao sa oko 5 pešadijskih
pukova, od kojih su 108. i 803. bili ospo-
sobljeni za prepađe u duboku pozadinu
neprijatelja. Na okolnom planinskom plat-
tou operisalo je više manjih vijetninskih
jedinica i samostalni operativni 30. ba-
taljon.

Francuzi su radi kontrolisanja najva-
žnijih plemena na ovom prostranom plat-
tou od oko 85.000 km² držali više malih
jedinica, garnizona i stanica. Ove snage
su još i mogle igrati ovu ulogu, ali nisu
bile sposobne da se suprotstave i odole
ofanzivama protivnika. Pošto je težište
francuskih napada preneto na sever, nije
ostala na platou ni jedna njihova veća
jedinica. To je protivnik iskoristio. Dve
vijetninske divizije su se 23. decembra
neprimetno prebacile preko čitave Indo-
kine do sijamske granice kod Mekonga.
Istovremeno je pomenuti 108. pešadijski
puk prodro iz Zone V prema zapadu i
redom uništavao francuske stanice na
platou, a 803. pešadijski puk je udario
u širokom luku ka reci Song Ba. Ukoliko
ne bi nailazili na otpor, ovi su pukovi
mogli da ubrzo ovladaju čitavim Vijetna-
mom do južne ivice platoa i spoje se sa
Zonom D koja se nalazila na svega 30 km
od Sajgona.

Da bi ovo predupredio, francuski ko-
mandant general Navar je odlučio da
napadne neposredno Zonu V. Primenju-
jući operaciju nazvana »Atlanta«, uspešno
je izvršeno iskrcavanje u pozadini pro-
tivnika. Ali, pošto nije bilo više na ra-
spolaganju elitnih francuskih jedinica jer
ih je sve više privlačio Dijen Bijen Fu,

demoralisane vijetnamske trupe u redo-
vima francuskih snaga nisu uspele da
uspeh prošire u unutrašnjost. Za izvrše-
nje ovog zadatka ostala je na raspola-
ganju još samo 100. borbena grupa.

Ona se od 17. decembra 1953. godine
nalazila u Buon Hou, a 1. januara 1954.
dobila je naređenje da se prebaci u Šeo
Reo na reci Song Ba, udaljeno po putu
oko 180 km. Prethodnica je stigla do re-
ke još istog dana, ali se glavnina trupe
zadržala oko prebacivanja tenkova na
improvizovanim splavovima preko reke,
tako da se protivnik blagovremeno povu-
kao. Krajem januara 100. borbena grupa
je hitno upućena putem, jedva boljim od
staze, u oko 220 km udaljen Plejku —
pred kojim je već dejtvoovao oslobodi-
lački 108. pešadijski puk — i u Kontum
koji se nalazio nešto severnije i bio go-
tovo već odsečen.

Narodnooslobodilačkim snagama je sti-
gao kao pojačanje 803. pešadijski puk sa
istog pravca otkuda je došla i 100. bor-
bena grupa i skoro istovremeno sa njom,
mada se kretao peške. Kontum su Fran-
cuzi morali ubrzo napustiti i Grupa je
sada branila uporišta Dak-Doa, Plejku i
put koji ih je vezivao. Bila je neprekidno
uznemiravana vatrom, naročito minoba-
cačkom. Njene izviđačke patrole nisu
nigde nailazile na protivnika, ali su trpe-
le stalno gubitke od vatre s leđa. Noću
17/18. februara 1954. vijetninske snage
su vatrom minobacača uništile generator
za osvetljavanje i napajanje reflektora u
uporištu Dak-Doa, a zatim jurišem pe-
šadije izbacile iz njega francuski 1. ko-
rejski bataljon koji je ostavio svoje ra-
njenike i bio povučen u Plejku. Protiv-
napad u toku noći nije mogao da se pre-
duzme jer je protivnik odmah postavljao
mine na pogodnim pravcima za njegovo
izvođenje. Gubici borbene grupe kod Dak-
Doa iznosili su 80 Francuza, od kojih 3
oficira i oko 30 domorodaca.

Vijetminci su osetili da je 100. bor-
bena grupa jedina veća jedinica u pla-
ninskoj zoni i pomenuta njihova dva pu-
ka počela su, zahvaljujući svojoj pokret-
ljivosti, da se formalno igraju s njom.
Glavnina Grupe krenula je 23. februara
ka Dak-Doa i nije nigde naišla na pro-
tivnika, ali pri povratku su tenkovi iz
kolone i lovci-bombarderi sa obližnjeg
aerodroma jedva spasli njenu zaštitnicu
od napada 108. pešadijskog puka. Počet-
kom marta stigla je Francuzima u Plej-
kuu, kao pojačanje, 3. grupa lovačkih
padobranaca i zajedno s njom je preče-

šljivana okolna džungla — opet bez-
uspešno.

Padobranci su 14. marta prebačeni u
Dijen Bijen Fu, a 100. borbena grupa
upućena ka Ankeu i odatle prema jugu
ka Plej-Rinu. Ovde je Grupu opet sače-
kao 803. pešadijski puk. Zbog slabe pre-
glednosti ovaj nije znao da je pred njim
čitava 100. borbena grupa pa je noću pre-
duzeo napad. Radio-veza je kod Vijet-
minaca, ističe pisac, primenjivana isklju-
čivo onda ako je neprijatelj već znao za
njihov raspored, dakle posle početka bor-
be. Posle minobacačke pripreme napad je
izvršen na 2. korejski bataljon i pojedini
delovi 803. puka su prodrli do komandnog
mesta grupe, ali su protivnapadom tenko-
va odbačeni. U zoru su se Vijetminci opet
povukli tako da ih je avijacija uzalud
tražila. Grupa je imala 36 mrtvih i 177
ranjenih, među njima 15 oficira. Korejski
bataljon je od 834 spao na 532 čoveka.
Ranjenici su evakuisani helikopterima.

Dva oslobodilačka bataljona uništila
su 30. marta jedan garnizon u blizini
Ankea i zaplenila 4 haubice 105 mm. Zato
je 100. borbena grupa prebačena u Anke
radi zaštite puta Plejku — Anke. Jedna
njena kolona na putu zapala je 4. aprila
u 15.30 časova pod snažnu vatru, posle
koje je došlo do napada 2 vijetminska
bataljona (19/108. i 30. samostalnih). Ovoj
koloni su stigli u pomoć 2 tenka i 1 iz-
viđačka kola iz zaštitnice, koji su uleteli
pravo u gomilu zapaljenih kola i ljudi.
Ali za iskusne Vijetmince sami tenkovi
nisu predstavljali nešto naročito. Izvi-
đačka kola su odmah likvidirana, a na
tenkove su se bacili vijetminski borci
kao mravi. Tek kad je stigao nov vod
tenkova i kasnije lovci-bombarderi koji
su bacili napalm bombe iz neposredne
blizine, kolona je spasena. Izgubila je 90
ljudi, a protivnik oko 80. Vijetminci su
se, tvrdi pisac, prema ranjenima uopšte
ponašali humano. Ukazali bi im sanitet-
sku pomoć, snabdevali ih vodom i hranom
i ostavili kraj puteva kojima su prola-
zili Francuzi. Tako su uradili i sada.

Grupa 100. imala je sada jedini zada-
tak da brani Anke, ali joj je zato njen
tenkovski eskadron oduzet i povučen u
Plejku. Od sredine aprila Grupa je bila
odsečena i snabdevala se vazdušnim pu-
tem kao i mnoga druga uporišta. Nov pro-
blem nastupio je usled mešanja grupe sa
lokalnim posadama male borbene vred-
nosti, kao što je bio 520. komandni ba-
taljon. Vijetnamski vojnici su počeli da
dezertiraju iz francuskih redova, a poja-

vila su se i samoranjavanja, pošto su se
jedino ranjenici mogli evakuisati vazdu-
šnim putem. Protivnik se retko pojav-
ljivao, ali je sve više stezao mrežu. Preko
glasnogovornika vršena je propaganda iz
džungle. Oslobodilačka vojska je ugro-
žavala već Dalat i glavni grad planinske
zone Ban Me Tuot, tako da je dalja od-
brana Ankea postala besciljna. Otpočela
je evakuacija 1.100 civila vazdušnim pu-
tem. O tome je odmah bio obavešten vij-
jetminski 803. puk koji se ubrzano pri-
kupio. Da bi Francuzi uspeali da mu iz-
maknu, krenuli su iz grada dan ranije
nego što je bilo planirano. Počela je trka
kroz džunglu po putu dugom oko 100.
kilometara.

Pre polaska na marš, krenuli su u su-
sret 100. borbenoj grupi 42. brdska bor-
bena grupa i deo 1. padobranske borbene
grupe, tako da je dužina puta bila sve-
dena na jednodnevni marš, koji je počeo
24. juna u 3.00. Vreme je bilo pogodno
za osmatranje iz vazduha. Jedna izviđač-
ka grupa, sastavljena od domorodaca-
brđana, nalazila se u džungli severno od
puta kao obezbeđenje.

Na šestom kilometru kolona je došla
pod mitraljesku vatru skrivenih oruđa.
Na osmom je više vojnika pogodeno stre-
lama. U 13.30 izvršen je napad na pome-
nutu izviđačku grupu koja je vršila obe-
zbeđenje i ona je zatražila podršku arti-
ljerije. Jedna baterija se razvila i otvo-
rila vatru. Stiglo je i nekoliko francuskih
bombardera B-26 u pomoć. Međutim, to
je bila samo diverzija oslobodilačkih
snaga.

Pravi napad usledio je tek na 18. km,
u dolini obrasloj 2 m visokom travom.
Na putu se nalazila mala barikada od ka-
mena. Prethodnica se, doduše, razvila
radi osiguranja, ali 803. oslobodilački puk
je otvorio vatru iz minobacača, mitra-
ljeza i pušaka tek kada je, oko 14.30 ča-
sova, naišao ešelon sa štabnim jedinica-
ma. Odmah je izvršen napad. U toku ne-
koliko minuta uništena je komanda 100.
borbene grupe i kola sa radio-stanicom,
a time je prekinuta i svaka veza bor-
bene grupe. Put je bio blokiran. 520. vi-
jetnamski bataljon se raspao i tako su
štabne jedinice i artiljerija bile prepu-
štene sudbini. Oko 15.00 časova eksplo-
dirala je municija. U tom haosu uspeo je
deo 2. korejskog bataljona da se preko
štabnog ešelona probije ka čelu i pomog-
ne marševskom bataljonu u uklanjanju
prepreke i uništenih vozila, tako da je
nekoliko preostalih kamiona moglo da se

probije preko zasede. U 16.20 su 2. i 1. korejski bataljon zauzeli na putu raspored u vidu ježa za kružnu odbranu. Na vatreni položaj je postavljena jedna baterija koja je stalno dejstvovala bliskom vatrom, iako je posluga kod oruđa neprestano bila izložena ubistvenoj vatri mitraljeza. U pomoć su stigli i bombarderi B-26. I pored toga su Francuzi u obruču bili izloženi takvoj ubitačnoj vatri da ne bi uspjeli da izdrže čitavu noć.

U 17.15 stiglo je naređenje iz komande Brdske zone da se materijal ostavi i Grupa probije. U 19.00 časova proboj je izvršen u dva pravca prema jugu, u pravcu džungle, čime je bio iznenađen vijetnamski 608. puk koji je probijanje očekivao u pravcu zapada, duž puta. Jednim pravcem probili su se ostaci marševskog i dela 2. korejskog bataljona, a drugim ostaci 1. i 2. korejskog bataljona, artiljerije i pozadinskih delova. Teško naoružanje bilo je onesposobljeno, dok je više stotina ranjenika ostavljeno i njih su Vijetminci na sopstvenim kamionima prebacili u svoju bolnicu u Anke.

Bliska borba kroz džunglu produžila se čitave noći. U toku sledećeg dana odbijena su još tri napada oslobodilačkih snaga i probijena je jedna njihova zaseda. Tek oko 11.30 časova su se poslednji ostaci 100. borbene grupe probili do padobranaca.

Odstupanje ka Plejku je moralo da se produži bez obzira na to što su ostaci 100. borbene grupe bili sada ojačani padobrancima i 42. brdskom borbenom grupom i što se, nešto kasnije, u njen sastav vratio i tenkovski eskadron 5. kirasirskog puka — jer su se prikupljale i oslobodilačke snage, tj. njihov 108. i 803. pešadijski puk i 30. samostalni bataljon. Kolona se sada kretala sa stalnim bočnim obezbeđenjem i streljačkim zastorom koji se pružao duž puta sve do ivice šume. U toku 27. juna vijetnamski 108. pešadijski puk je izvršio nov napad na 1. korejski bataljon i bio odbijen, ali je bataljon pri tome opet izgubio 54 čoveka.

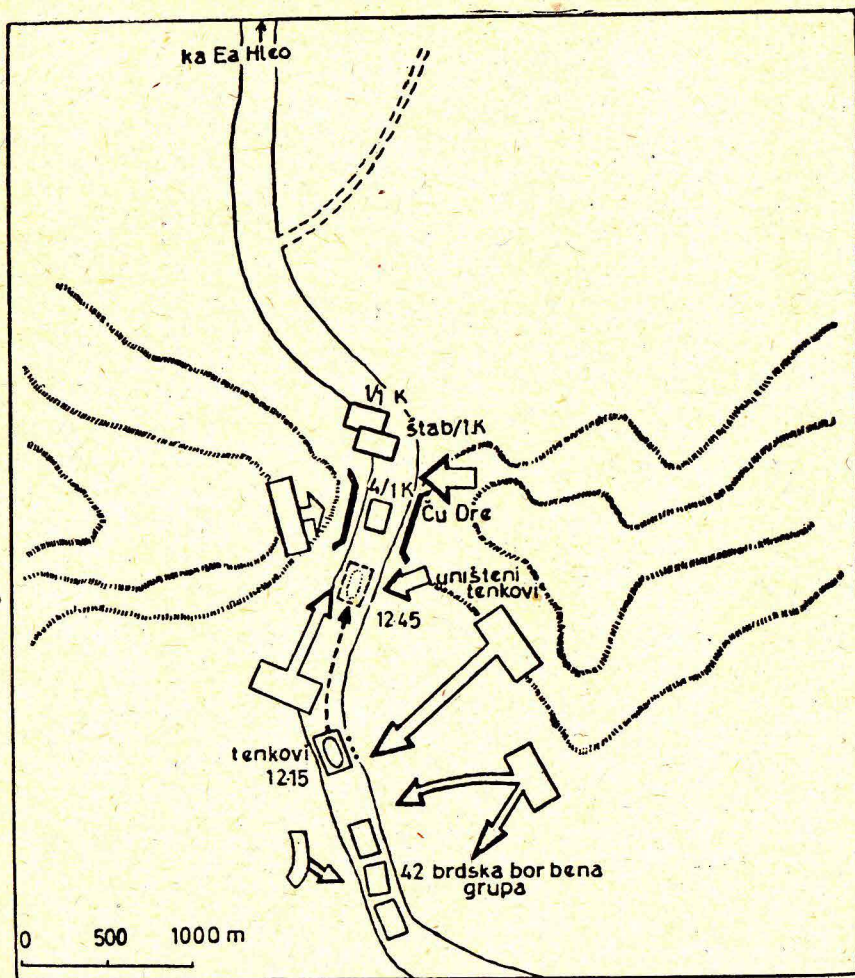
U podne 28. juna izvršen je još jedan napad na kolonu, u blizini raskrsnice kod Dak-Doa. Francuzi su odmah obrazovali jež i otvorili vatru artiljerijom 42. borbene grupe. Vijetminci su sa dva bataljona pregazili 1. četu 1. korejskog bataljona, probili se skoro do artiljerijskih položaja i uništili 10. kamiona, ali su protivnapadom bili odbačeni. Pošto su stigli i lovci-bombarderi, borba je oko 13.50 prekinuta. Ostaci 100. borbene gru-

pe stigli su 29. juna u Plejku i dobili nov štab pod komandom pukovnika Masa. Od 3.500 ljudi koliko je krenulo iz Sajgona, ostalo je manje od 1.500 izgadnelih, pocepanih, velikim delom ranjenih i od groznice obolelih pešaka. Izgubljeno je 250 kamiona, 16 haubica, mnogo radio-stanica, poljska bolnica, mnogo mitraljeza i ličnog naoružanja.

Oslabljena 100. borbona grupa dobila je zadatak da brani odsek Plejku, a padobranci su otišli u severni Vijetnam. Iz njenog sastava izvučena je i 42. brdska borbona grupa. Komandant Brdske zone naredio je 12. juna da se preduzme poslednja akcija pod nazivom »Spomenak«. Ona je preduzeta radi toga da bi se oslabio pritisak oslobodilačkih snaga na putu od Plejkua do Ban Me Tuota. U to vreme je marševski bataljon 43. pešadijskog puka vraćen u sastav svog puka, 2. korejski bataljon je ostavljen za odbranu Plejkua, a za akciju je određena 100. borbona grupa novog sastava od 2 bataljona 42. grupe, 4. artiljerijskog divizionu, 1. korejskog bataljona sa oko 340 ljudi i ostataka tenkovskog eskadrona 5. kirasirskog puka. Grupa je stigla 16. jula u Ea Hleo i sledećeg dana, na 3 dana pre primirja, počela da pročešljava planinski masiv Ču Dre (vidi skicu 2). Kretala se vrlo oprezno. Divizion je bio raspoređen po baterijama duž čitave kolone, stim da je jedan deo uvek bio spreman da otvori vatru dok se drugi kretao. Bočna osiguranja bila su isturena daleko u stranu. O protivniku nije bilo nikakvog traga. Pri nailasku na prevoj Ču-Dre, bočna osiguranja su se morala prikupiti jer nije bilo mesta za njihov raspored.

U prethodnici se nalazila 42. grupa, sastavljena od pripadnika brdskih plemena koji su bili vešti u kretanju kroz džunglu; iza nje je išla komora i tenkovi. Posle jednog časa krenula je zaštitnica u kojoj su bili 1. korejski bataljon i artiljerija.

Kad je ovaj bataljon naišao oko 12 časova na prevoj, potpao je pod snažnu minobacačku i artiljerijsku vatru koja je odmah proširena na čitavu kolonu. Oslobodilačke snage jurišale su na ljudstvo 42. brdske borbene grupe koje je poskakalo sa kamiona i razvilo se za borbu. Ipak su uspjeli da se održe, mada je grupa izgubila 47 kamiona. Za to vreme je na prevoju 1. četa korejskog bataljona poškojena vatrom mitraljeza. Začetna njegova četa se razvila, ali nije mogla tra-

Skica 2

žiti pomoć jer je planinski greben sprečavao radio-vezu. Tek kad se borba kod 42. borbene grupe stišala i ova čula vatru, upućeni su 1. korejskom bataljonu u pomoć tenkovi, ali su bili za nekoliko minuta doslovno preplavljeni pešadijom oslobodilačkih snaga, koja je u metezu likvidirala više njihovih posada. Kad je pristigla i 42. borbena grupa, oslobodilačke snage su se oko 14.00 časova povukle isto tako iznenadno kao što su se i pojavile.

Od 1. korejskog bataljona, koji se 2 godine borio u Koreji, ostalo je, posle 6

meseci borbi u džungli, na planinskom platou samo 107 ljudi, od kojih 53 u bolnici. I ovoga su puta jedinice Vijetninske narodne armije uputile iz Ču Drea poruku Francuzima u Ea Hleo da mogu doći sanitetskim kolima po 37 teških ranjenika koji su ostali na putu blizu mesta borbe. 1. septembra je 100. borbena grupa rasformirana i od njenih ostataka popunjen je 1. korejski bataljon. On je 17. jula 1955. upućen u Alžir, gde se, kako tvrdi pisac, i danas nalazi.

U zaključku pisac ističe da je slučaj 100. borbene grupe klasičan primer kako

u revolucionarnom ratu u tropskim predelima prolaze dobro opremljene motorizovane jedinice, naoružane tenkovima i artiljerijom, dosta izdašno podržane avijacijom, dobro vođene i sa bogatim borbenim iskustvom. On smatra da je jedan od uzroka neuspeha suviše velika opremljenost jedinica zapadnih zemalja i uzima kao primer prelazak preko reke Song Ba za koji je 100. borbenoj grupi bilo potrebno 24 časa, dok su je jedinice oslobodilačkih snaga prešle za nekoliko sati, ili dug marš od Plej Rina za Plejku za koji je motorizovanoj borbenoj grupi trebalo 2 dana, dok su je oslobodilačke snage uspele da prestignu krećući se peške po hipotenuzi.

Još jačom motorizacijom, smatra pisac, stanje se ne bi poboljšalo. Ni helikopteri nisu prikladni za dejstva u džungli, jer su osetljivi, naročito na vatru, a

potrebna su im i uzletišta. Na izviđanje iz vazduha se u prašumi ne može osloniti, naročito ne kod protivnika koji se tako savršeno maskira, kao što je to bio slučaj sa Vijetmincima.

U slučaju prepada bila je jedina šansa da se preživi u tome da pešadija momentano iskoči sa vozila, istrči i razvije se za borbu. Jedan od uzroka propasti 100. borbene grupe bio je i taj što je ona sticala borbena iskustva u ratu u Koreji, koji je dobrim delom bio pozicijski, frontalan rat, u kome su se vodile borbe za pojedine visove, bunkere i rovove, dok u Indokini o frontovima nije moglo biti ni govora, jer je 100. borbena grupa za šest meseci rata morala da pređe preko 3.000 kilometara.

S. P.

Kapetan korvete **Džordž Stil**

BORBA PROTIV NUKLEARNIH PODMORNICA

Po naslovu članka¹⁾ mogao bi se steći utisak da on sadrži izlaganja o načinu borbe protiv nuklearne podmornice (NP), međutim njegov sadržaj je više usmjeren ka upoređenju znatnih prednosti NP u odnosu na njene gonioce i konstataciju da praktički danas ne postoji efikasno oružje protiv nje; on daje sugestije o upotrebi NP kao samostalnog i najefikasnijeg sredstva za borbu protiv podmornica — u prvom redu konvencionalnih. Međutim, uprkos ovih — nazovimo ih — nedosljednosti, članak daje dosta interesantnih detalja i iskustava stečenih u toku nekoliko godina na NP.

Pisac polazi sa stanovišta da je iz dosada stečenog iskustva sa nuklearnom podmornicom mogućno i čak potrebno ratnim mornaricama da razmatraju nastale promjene i načine protivpodmorničke borbe. NP je poljuljala mnoge ranije koncepcije i njena pojava u mnogome ugrožava kontrolu mora. Kako za šest godina postojanja NP nisu pronađena prikladna oružja koja bi se s njom uhvatila u koštac, to je pisac mišljenja da je,

bar danas, teško sprečiti ostvarenje namera njenog komandanta, osim ukoliko on sam ne pogreši. On zatim iznosi mogućnosti djelovanja protiv NP i to način njenog otkrivanja sa mora i iz vazduha i način napada na nju.

Otkrivanje NP mogućno je zvučnim prislušnim uređajima (šumosmeračem ili sonarom) uz uslov da NP vozi velikom brzinom što ona neće raditi osim u slučaju potrebe (bilo da treba da se približi cilju ili da izbjegne neposredni napad). Otkrivanje NP iz vazduha putem zvučnih plutača je vrlo sumnjivo (radi slabog šuma NP). Stoga se ono ograničava na osmatranje, vizuelno, radarom i magnetskom detekcijom. Ovo posljednje djeluje najzlost samo na podmornicu koja se sporo kreće u malim dubinama i sa vrlo ograničenim dometom. Ostaje još mogućnost osmatranja kad NP vozi nadvodno ili isturi šnorkel, radarsku ili radio-antenu ili pak periskop. Međutim, ona to radi samo kad je sigurna da neće biti otkrivena. Uz ovo NP ima znatne prednosti da izbjegne ova nedovoljna sredstva osmatranja jer joj velika brzina obezbeđuje brz prolaz kroz zonu detekcije, zatim omogućuje da se postavi u krmeni sektor brodova gdje joj vrtlozi brazde broda, šum propelera i mrtvi uglovi sonara pružaju odličan zaklon. Rezultat svega ovoga je da se NP

¹⁾ Killing Nuclear Submarines, by Commander George P. Steele, *United States Naval Institute Proceedings*, SAD, novembar 1960.

otkriva tek u momentu kad već vrši napad ili kad se sama javi.

S druge strane, NP je u neobičnoj prednosti pri otkrivanju nadvodnih, pa i vazdušnih, snaga koje žele da je pronadu i unište. Njene manevarske osobine, brzina i mijenjanje dubine, omogućuju joj ne samo da se drži na pogodnoj udaljenosti već i da dovodi u zabunu svoje goniocce. Štaviše ona može da brzo djeluje protiv protivpodmorničkih snaga i to uz brze, ponavljane napade i ostavljanje raznih prepreka za sobom. Iako na prvi pogled izgleda da je NP slijepa i gluha, ona ustvari prilično lako otkriva nadvodni brod, prati ga, sluša šumove formacije brodova i proučava ih. Postojeća konvencionalna protivpodmornička oružja neefikasna su protiv nje, pa je čak i podvodna nuklearna bomba nesigurna jer je u momentu otkrivanja NP već isuviše blizu vlastitih brodova da bi se ova mogla protiv nje upotrebiti.

U daljem izlaganju se opisuje NP pri pripremanju napada. NP je neovisna o vremenu i valovima, a tehničko rješenje ugradnje sonara i promjena dubine omogućuju joj da izbjegne sve nedostatke koje u ovom pogledu ima površinski brod. Šum propelera, zahvaljujući dubini i pritisku vode, toliko se smanjuje da je u velikim dubinama uopće beznačajan. Ona osim toga ima efikasno oružje, tj. torpeda sa A glavom. Iz ovoga proizlazi zaključak da NP kao jedinka može da sačinjava kompletan napadni tim, u potpunosti osposobljen da pronalazi, proganja i uništava podmornicu klasičnog tipa. To je najzgodnije uporediti sa današnjom taktikom uništavanja podmornica gdje je potreban čitav sastav površinskih brodova — nosač aviona, razarači, pomoćni brodovi. Ovo preimućstvo NP još je izrazitije kad je riječ o operativnom području. NP se može pojaviti svuda gdje operiše neprijateljska podmornica, ona se može sasvim približiti neprijateljskoj teritoriji, dok sastav površinskih brodova mora paziti da ne dođe previše blizu neprijateljske obale gdje se izlaže opasnosti napada podmornica, površinskih brodova i avijacije. Što se tiče same taktike gonjenja, klasična podmornica svoju tihu vožnju sa baterijama može koristiti samo ograničeno vrijeme, što opet daje prednost NP da je iscrpljuje i obnavlja napade do konačnog uništenja. Sumirajući sve dosad iznijeto pisac konstatuje da NP — da bi bila otkrivena — mora proći sasvim blizu površinskog sastava

koji je goni a i onda, ukoliko je cilj upozoren, postojeća oružja nisu efikasna.

Prirodni zakoni ne idu u prilog površinskom brodu u odnosu na podmornicu. Čak i ako se postignu znatna poboljšanja u pogledu detekcije, podmornica će uvijek biti u povoljnijem položaju. Isto tako jedan površinski brod ne može sam da se ogleda u borbi sa jednom NP. Sasvim drukčije izgleda kad se upoređuju ovi odnosi između dvije podmornice jer se one nalaze u istoj sredini gdje prirodni zakoni jednako djeluju.

Upuštajući se u izvesna nagađanja pisac iznosi važnost upotrebe brodova u eventualnom budućem konfliktu i opasnost da oni budu lako uništeni od protivničkih NP. Ovaj razlog zahtjeva, po njegovom mišljenju, da RM uključi u kontrolu mora i kontrolu pod morskomo površinom. Iako priznaje napore i pažnju koju RM SAD poklanja programu izgradnje NP i njihovom usavršavanju, on upozorava da ih treba pravilno koristiti i ne padati u greške slične onim na početku razvoja avijacije kad se ona koristila samo u pomoćne svrhe flote.

Pisac je mišljenja da nema potrebe koristiti NP u klasičnoj, bučnoj, udarnoj grupi nadvodnih brodova prilikom lova i uništavanja podmornica, niti pri održavanju kontakta sa ostalim brodovima u sastavu kad ona sama može uništavati podmornice, koristeći svoj sonar u najpogodnijoj dubini. U tome joj najbolju pomoć može pružiti vlastita podmornica time što bi joj pokrivala jedno zvučno područje ili bi je navodila na cilj; isto tako od pomoći može biti i avion dalekog dejstva koji prisiljava neprijateljsku klasičnu podmornicu da upotrebljava šnorkele. NP je vanredno pogodna za napad protiv neprijateljskih podmornica sve do njihovih baza, jer se ne izlaže vazdušnim napadima pošto ne mora da izronjava, dok sadašnja udarna grupa nema ove mogućnosti za borbu protiv podmornica. Uz to jedino NP može da goni podmornicu pod polarnim ledom. Ona ustvari predstavlja jedinog efikasnog lovca podmornica budućnosti, korišćena bilo pojedinačno ili u grupama.

NP može da preuzme i zadatke ppo od razarača koji i sam danas može da primi na sebe ogromna zaduženja — takoreći da služi za sve — s tim da može koncentrisati svoja dejstva na pvo. Pa i nosač

aviona, iako NP predstavlja za njega opasnog protivnika, dobija u njoj najbolju ppz.

Sestogodišnje iskustvo — ističe na kraju pisac — sa NP pokazuje da ona sa raketnim naoružanjem predstavlja snažno oružje zbog sadašnjih neefikasnih sredstava protiv nje. Isto tako ona predstavlja najbolje oružje za borbu protiv

podmornica, zbog preimućstva u istoj sredini u kojoj djeluje njen neprijatelj. To upućuje na povećane napore u pogledu stimuliranja i kontrole podmorničkog razvoja, s obzirom da bi se bilo kakvo omalovažavanje moglo sutra i osvetiti.

M. I.

Potpukovnik Arpirt

UPOTREBA HELIKOPTERA U ALŽIRU¹⁾

U borbi protiv Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta u Alžiru francuska armija je najpre počela upotrebljavati laki helikopter tipa *Alouette*, a zatim teški helikopter *H 34*. To je ujedno bila i prva borbena upotreba helikoptera protiv alžirskih partizana. Po mišljenju švajcarskog komentatora, čiji mi članak u stvari i prikazujemo, iskustva do kojih su Francuzi tamo došli nemaju neku opštu vrednost, pošto jedinice Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta nisu raspolagale sličnim borbenim sredstvima.

Samo zemljište u Alžiru diktiralo je u velikoj mjeri upotrebu helikoptera. Ono tamo jedva omogućuje upotrebu vozila, a većim delom je teško prohodno i za ljude. Zbog toga su akcijama francuskih jedinica obično prethodili dugotrajni i naporni marševi. Ove pokrete su uspješno otkrivale jedinice ANF koje su mogle blagovremeno pripremati svoje akcije. Za odstojanja koja su jedinice savladivale u toku jednodnevnog marša, helikopterima je trebalo deset minuta. Time se dobijala znatna prednost. Postizalo se iznenađenje protivnika, brza koncentracija i velika pokretljivost trupa, a sopstvene jedinice bile su odmorne.

Razmatrajući upotrebu teških helikoptera, autor članka navodi da se oni u Alžiru koriste za transport trupa sve do borbenih položaja. Pri tome uzima tri osnovna vida njihove upotrebe:

¹⁾ Helikoptereinsatz in Algerien, von Oberstleutnant Arpirt, *Allgemeine schweizerische Militärzeitschrift*, Švajcarska, novembar 1960.

Članak je u stvari prevod ranije objavljenog članka u francuskom časopisu *Forces Aériennes Françaises* od aprila 1960. godine. Prim. prik. S. Kov.

a) *Transport prethodnice* helikopterima na kritične tačke maršrute radi obezbeđenja marša, izolacije bojišta ili presecanja odstupnice protivniku. Jačina prethodnice može da bude do bataljona i ona se može prebaciti u jednom ili više talas. Francuzi su takve akcije primenjivali u nekoliko navrata u toku 1959. godine.

b) *Transport radi pojačanja* akcija koje su u toku ili radi okruženja protivnika. Osnovni cilj ovih akcija bio je do sada u tome da se protivniku onemogućí izvlačenje. Pravci povlačenja protivnika jasnije se mogu pokazati tek u toku akcije. Zbog toga helikopteri, kojima se brzo prebacuju trupe na pogodne tačke i preseca povlačenje, i imaju tako veliki značaj.

Specijalan oblik ovakvih akcija jeste sadejstvo sa tzv. »lovačkim komandosima«. Ovi komandosi se ubacuju u područje protivnika radi njegovog otkrivanja i osmatranja. Ukoliko dođu u dodir s njim, prihvataju borbu, s tim što najčešće traže pomoć. Ova ojačanja upućuju se helikopterima. Ovakav način angažovanja jedinica u borbi protiv alžirskih partizana ima tu prednost što se trupe upotrebljavaju, koristeći najnovije podatke, na najcelishodniji način. Cela se akcija odvija brzo. Preduslov za uspješno izvođenje takvih dejstava je da se helikopteri i jedinice koje treba transportovati nalaze u stalnoj pripravnosti, kako bi se smanjilo vreme za pripremu. Radioveza, po mišljenju autora, treba da bude besprekorna.

c) *Brzi prepadi* koji se mogu vršiti sa veoma različitim ciljem, počev od uništenja osmatrača do kombinovanih akcija. Za izvođenje brzih prepada treba raspolagati najnovijim informacijama, iz-

vršiti precizno planiranje i potpune pripreme. Za ovu vrstu akcija Francuzi su upotrebljavali grupu u jačini do jedne čete.

Iznenadenje se postiže približavanjem helikoptera u niskom letu. Ovo je moguće samo ako se dobro poznaje zemljište i ako je dobro izvršena priprema, jer bi inače orijentacija pričinjavala suviše velike teškoće. Brzim tokom akcije i brzim prebacivanjem jedinica s jednog mesta na drugo, pa makar i na kraća odstojanja, maksimalno se ostvaruje elemenat iznenadenja.

Prilikom ovih prepada Francuzi praktikuju da jedan od rukovodilaca akcije ostane u helikopteru (ili lakom avionu). Njegov je zadatak da koordinira dejstva i da eventualno naređuje brzo pregrupisanje snaga.

Autor članka smatra prepade najrentabilnijim načinom upotrebe jedinica koje se prebacuju teškim helikopterima.

Ograničenja pri upotrebi teških helikoptera. — S bozirom na to da su skupo sredstvo, helikopteri predstavljaju danas rezervu francuske Vrhovne komande i nalaze se u okviru »Grupe helikoptera za intervenciju«. Ova grupa raspolaže stalnim i privremenim bazama za održavanje i vršenje opravki. Privremene baze nalaze se u rejonima gde nema izgrađenih stalnih baza i one treba da omoguću dejstvo grupe na određenom području.

Da bi se jedinice Grupe helikoptera za intervenciju mogle najefikasnije upotrebiti, potrebno je da se na svim komandnim stepenima filtriraju zahtevi za njihovu upotrebu, a da se prosleđuju samo najvažniji.

Prilikom upotrebe helikoptera treba voditi računa o njihovoj osetljivosti. Autor navodi da su prve akcije helikoptera izazvale zaprepašćenje kod pripadnika ANF, ali ono nije dugo trajalo. Brzo su se pojavili strelci koji su, naročito u fazi sletanja, naneli ozbiljne štete helikopterima. Autor smatra da zbog toga treba strogo voditi računa o zemljištu oko mesta za sletanje, da treba izbegavati pošumljena i krševita mesta. Iz istih razloga Francuzi vrše vatrenu pripremu oko mesta sletanja i to svim raspoloživim sredstvima: artiljerijom, avijacijom i naoružanim helikopterima. Dužina i jačina vatrene pripreme zavisi od informacija kojima se raspolaže o protivniku. Od toga zavisi i jačina transportovanih jedinica, kao i izbor mesta za sletanje.

Tok jedne helikopterske akcije. — Svaku akciju i njen tok treba unapred tačno predvideti. Kao početak akcije uzima se obično vreme sletanja prvog helikoptera. Pre toga upućuje se u izvidanje jedan laki avion koji treba da prikupi poslednje informacije o objektu napada, a kod kombinovanih akcija i o pokretima ostalih sopstvenih jedinica. Objekti napada označavaju se obično dimnim signalima. Zatim se vrši vatrena priprema na unapred određene ili dimom označene ciljeve. Naoružani helikopteri uništavaju posle toga poslednja sumnjiva mesta u okolini mesta za sletanje i tek se tada daje znak za samo sletanje. Ceo tok sletanja se kontroliše sa jednog helikoptera. Jedan oficir sa ovog helikoptera upravlja svim sredstvima koja se nalaze u vazduhu, a drugi osmatra teren, uspostavlja vezu sa iskrcanim jedinicama i može, ukoliko je to potrebno, da utiče na tok akcije. Ukoliko se mesto za sletanje očigledno nalazi u rukama protivnika, komandant jedinica koje se transportuju može odbiti sletanje i iskrcavanje jedinica. Komandna grupa u helikopteru mora u ovom slučaju brzo doneti jednu od sledećih odluka: duža vatrena priprema, promena mesta za sletanje, pokušaj obmanjivanja protivnika, odustajanje od iskrcavanja itd.

Autor navodi da se često dešava da pripadnici ANF saznaju na 5 do 10 minuta ranije o mestu iskrcavanja, a češće i o namerama francuskih jedinica te da ovo vreme veoma dobro koriste. S obzirom na to da je helikopter najosetljiviji u momentu sletanja, Francuzi vode računa o tome da li su alžirskim partizanima poznata mesta za sletanje ili nisu. Zbog toga nastoje da priprema bude što kraća, a eventualno da se od nje i odustane radi postizanja iznenadenja. Autor smatra da radi njegovog ostvarenja treba, pre svega, ispuniti sledeće preduslove: dejstvovati sa trupama koje raspolažu potrebnim iskustvom, ostvariti potpuno sadejstvo, raspolagati besprekornom radio-vezom i izvršiti potpuno i pedantno pripreme.

Organizacija transporta. — Zavisi od kapaciteta helikoptera H 34, s obzirom na granice opterećenja i smanjenje njegovog kapaciteta na većim visinama. Smatra se da je odstojanje od 15 km maksimalno za akciju pomoću helikoptera. Samo u vanrednim slučajevima se ova norma može prekoračiti. U tom slučaju interval

između dva talasa nije duži od 15 minuta, jer se prvi talas ne sme suviše dugo ostaviti sam. Nastoji se da jedinice koje treba da se prebace budu što bliže određenom mestu iskrcavanja. Mesta sletanja helikoptera treba da zadovolje tehničke i taktičke uslove. Mesta poletanja treba da imaju dobre prilaze, kako bi se dovoz ljudstva i materijala mogao izvršiti kamionima. Poletno-sletna mesta na brdovitom zemljištu biraju se obično na dominirajućim mestima kako ista ne bi bila ugrožavana sa okolnih visova. Meteorološki uslovi igraju veoma značajnu ulogu prilikom helikopterskih akcija.

Promena vremena može da onemogući i najbolje zamišljene planove.

Autor preporučuje da se vodi evidencija svih pogodnih poletno-sletnih mesta u rejonima dejstva jedinica Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta (isečci iz karata, fotosnimci, itd.) Na kraju podvlači da su se teški helikopteri u Alžiru dobro pokazali i predlaže da se poveća njihov broj. Ovaj predlog potkrepljuje time što se helikopter može korisno upotrebiti u više svrha, kako za izvršenje transportnih zadataka, tako i za vezu i sanitetske potrebe.

S. Kov.

Kaj graf fon Brokdorf-Alenfeld

NATO MANEVAR »HOLD FAST«¹⁾

Manevar *Hold Fast* izveden je pod rukovodstvom Komande NATO-a za severnu Evropu od 2. do 24. septembra 1960. godine, u Zapadnoj Nemačkoj, na prostoriji Šlezvig — Holštajna i Jitlanda. Po količini trupa i tehnici koja je angažovana smatra se da je to bila najveća vežba koju je do sada sprovedla ova komanda. U svemu je učestvovalo 45.000 vojnika i 12.000 točkaša i guseničara i više stotina aviona.

Autor članka iznosi kratke podatke o učesnicima, o osnovnoj zamisli, toku vežbe i nekim iskustvima.

U ovom prikazu iznećemo prvenstveno autorove zaključke koji se odnose na taktičko-operativne principe (koliko to ova materija omogućuje) i upotrebu savremenih sredstava. Na ideji manevra zadržaćemo se najkraće, pošto je ona veoma standardna i, kako to autor tvrdi, dozvoljava da se zaključi da bi operacije u ratu na ovoj prostoriji zahtevale kombinovana trifibijska dejstva.

Na »crvenoj« strani (napadač) u manevru su učestvovali: jedna britanska divizija, jedna kanadska brigadna grupa, jedna britanska samostalna padobranska brigada te zapadnonemačke i britanske pomorske jedinice. Snagama je komandovao general-major D. Gordon, komandant britanske divizije. Na »plavoj«

strani (branilac) angažovane su zapadnonemačka 6. oklopno-grenadirska divizija i jedna danska divizija. Plavim snagama rukovodio je kontraadmiral B. Roge.

Poseban značaj ovih manevara je u tome što su sprovedeni potpuno slobodno po samostalnim odlukama igrajućih strana.

Zadatak »crvenih« bio je da sa linije Hamburg — Libek izvrše napad u pravcu severozapada, da forsiraju Kilski kanal, uspostave mostobrane, a zatim da uvedu jake oklopne snage i produže napad ka Jitlandu. Njihova dejstva podržavala je jedna vazdušnodesantna brigada koja je, bačena severno od Kilskog kanala u sadejstvu sa pomorskim desantom iskrcanim severno od Kila trebalo da kompromituje odbranu plavih na toj prostoriji, da olakša forsiranje kanala i spreči dovlačenje svežih snaga iz Danske.

Borbeni poredak bio je sledeći: u prvom ešelonu dve motostreljačke divizije, od kojih je jedna samo zamišljena, dejstvovala su sa pomenute linije sa zadatkom da ostvare mostobrane na Kilskom kanalu (dubina zadatka oko 75 km); levi bok obezbeđivali su jedan motostreljački puk i jedan izviđački bataljon; dve divizije (obe zamišljene), od čega jedna oklopna, kretale su se neposredno iza prvog ešelona sa zadatkom da se uvedu u borbu sa mostobrana radi brzog prodora ka Jitlandu; dve dalje divizije (takođe zamišljene) sledile su pomenute ešelone na većoj (nepoznatoj) udaljenosti kao rezerva armije.

¹⁾ *Das NATO — Manöver »Hold Fast«*, Cay Graf von Brockdorff — Ahlenfeldt, *Wehrkunde* br. 11 od 1960. god., Zapadna Nemačka.

Vazduhoplovstvo »crvenih« podržavalo je dejstva ograničenim izviđanjem i podrškom KoV-e.

Snage »plavih« branile su se korpusom sastava dve divizije.

Šesta oklopno-grenadirska divizija imala je zadatak da vodeći elastična i pokretna odbrambena dejstva spreči brz prodor crvenih sa linije Hamburg — Libek na liniju označenu Kilskim kanalom. Širina te prostorije iznosi oko 60 km, a dubina zone oko 75 km. U okviru te prostorije predviđene su tri linije uzastopnog otpora. Prvu liniju ova divizija brani sa dve oklopno-grenadirske brigade na dubini od 10 do 15 km iza »demarkacione« linije. Oklopna brigada divizije nalazila se u dubini u ulozi divizijske rezerve. Pretpolje su posele izviđačke i pionirske jedinice. Namera divizije bila je da se, vodeći na prvoj liniji vremeniski ograničenu odbranu, povuče pod pojačanim pritiskom protivnika. Između druge i treće linije uzastopnog otpora bila su predviđena kombinovana odbrambena i aktivna dejstva, u kom cilju je trebalo da divizija u punoj meri iskoristi prednosti koje joj daje nova formacija.

Danska divizija u drugom ešelonu korpusa »plavih« imala je zadatak da organizuje odbranu severno od Kilskog kanala (oko 75 km od prednjeg kraja) i da se delimično angažuje u aktivnim dejstvima, podržavajući odbranu 6. oklopno-grenadirske divizije u njenoj zoni. Istovremeno, ova divizija trebalo je da spreči vazdušne i pomorske desante zapadno i severno od Kila.

Početkom napada avijacija »crvenih« bacila je dve »A« bombe, jednu na značajnu saobraćajnu raskrnicu Nojminster (dubina oko 45 km), a drugu na predviđenu prostoriju divizijske baze (dubina oko 40 km). Raketom »zemlja-zemlja« uništen je most na Kilskom kanalu (dubina oko 75 km).

Istovremeno je bačen vazdušni desant jačine jedne borbene grupe severno od Kilskog kanala, u dva talasa iz 30 četvoromotornih transportera. Ističe se da je uprkos vetru od 9 m/sek. ovaj desant izveden sa velikom tačnošću i veoma uspešno (svega dva lako povređena). Baci desant, sa vozilima i naoružanjem koji su spuštani istim putem, bio je u roku od 30 minuta prikupljen i spreman za dejstvo. Istovremeno je bačen još jedan desant, slabijih snaga radi ometaanja protivnika.

Pošto su »plavi« pružili uspešan otpor, »crveni« su izvršili udar po živoj sili projektilom »zemlja-zemlja« od 2 KT, koji je, međutim, promašio cilj za 2 km i naneo samo neznatne gubitke.

Drugog dana dejstva »crveni« su izvršili pomorski desant i iskricali bataljon motorizovane pešadije, podržan sa 9 tenkova tipa *Centurion*. Iskracane snage imale su zadatak da se što pre spoje sa vazdušnim desantom u čemu nisu uspele zbog energičnog dejstva danske divizije.

Istog dana »Crveni« su zauzeli jedan most snagama koje su prebačene helikopterima.

U toku napada »crveni« su izbacili još nekoliko projektila i to dva na raskrsnice u taktičkoj dubini, dva na živu silu angažovanu u napadnim klinovima, a jedan je bačen raketom »zemlja-zemlja« na grupaciju tenkova.

Uprkos zamišljenoj mnogostrukoj nadmoćnosti »crvenih«, »plavi« su pružali veoma uspešan otpor, što autor posebno ističe. Šesta oklopno-grenadirska divizija uspela je vođenjem odbrane da zaustavi prodor »crvenih«, zadržavši njihovu glavninu za tri dana borbe na dubini od 40 do 50 km od prednjeg kraja. Pored ostalog, to se pripisuje njihovoj umešnosti da prisile tenkove »crvenih« da dejstvuju na nepogodnom zemljištu, a delom i nedovoljnoj upornosti »crvenih«, koji nisu iskoristili mestimično postignute uspehe da ubacivanjem svežih snaga produže napad.

Danska divizija sa uspehom je dejstvovala protiv vazdušnih i pomorskih desanata koji do kraja vežbe nisu uspeali da se spoje iako su bili snabdevani vazdušnim putem. U borbi protiv desanata ova divizija je upotrebila četiri »A« projektila.

Amfibijskom desantu autor pridaje poseban značaj. On ističe da se desant odvijao strogo po koncepcijama američke mornaričke pešadije. Desant je pripreman i podržan od mornaričkog vazduhoplovstva i brodske artiljerije u cilju što potpunijeg neutralisanja odbrane na kopnu. Prethodno su pomorske snage izvršile nekoliko lažnih iskrcavanja sa ciljem da protivnika što duže drže u neizvesnosti o stvarnom mestu desanta.

Pomorskom desantu prethodilo je dejstvo »ljudi žaba« koji su uklonili podvodne prepreke i izvideli predobalnu prostoriju. Dan pre desanta »ljudi žabe« i komandosi uništili su na obali jednu radarsku stanicu.

Rejon prikupljanja pomorskog desanta bio je udaljen od mesta desanta oko 40 km. Prikupljanje je završeno 21. 9. u 24.00, a iskrcavanje je započelo 22. 9. u 5.50 na tri desantna mesta. Prvi talas bio je prekrčan iz desantnih brodova u male jurišne čamce. Pošto je prvi talas stvorio mostobran, u drugom talasu prispele su specijalne jedinice za uređenje obale, koje su imale zadatak da pripreme obalu za iskrcavanje teškog naoružanja i oruđa. Srednji desantni brodovi upućeni su iz rejona prikupljanja direktno na iskrcavanje. Njihovo dejstvo štitili su na bokovima desantni brodovi naoružani raketnim baterijama.

Autor smatra da je čitav desant uglavnom izvršen bez teškoća i po planu. Ističe se efikasnost britanskih tenkova *Centurion*.

U zaključku autor ističe da je znatne teškoće za uspešno dejstvo oklopnih jedinica predstavljalo nepogodno zemljište u Šlezvig-Holštajnu. Napadač je tenkove upotrebio uglavnom za neposrednu podršku pešadije, što je odgovaralo zemljištu koje nije dozvoljavalo prodore većih tenkovskih grupacija.

Kao elastičnost »crvenih« ocenjuje se to što su posle neuspeha na izvesnom odseku odmah menjali odluku i pokušali napad na sektoru gde je odbrana bila slabija. Ipak, pri tome se zamera da se neki mali uspesi nisu dovoljno iskoristili za ubacivanje svežih snaga i produženje napada.

Englezi i Kanadani sa uspehom su upotrebljavali helikopterske desante za »preškakivanje« protivnika za nekoliko kilometara.

Šesta oklopno-grenadirska divizija u punoj meri proverila je mogućnosti koje joj pruža nova brigadna formacija²⁾. Posebno se ističe da je u toj vežbi ova divizija bila zadužena za odbranu velike prostorije i da je taj zadatak uspešno obavila iako je neprijatelj bio višestruko nadmoćan.

Veliki značaj pridaje se oklopnom transportu *HS-30* koji je oklopnj pešadiji omogućio dosad neslućenu pokretljivost. Međutim, smatra se da trupa u okviru dvanaestomesečne obuke nije dovoljno naviknuta da dejstvuje sa tih savremenih sredstava te bi obuku trebalo produžiti.

Vrlo dobro provedeno maskiranje od strane »plavih« delimično se pripisuje bogatim iskustvima Nemaca iz prošlog rata, koji su većinom bili u situaciji vazdušne inferiornosti. Govoreći o maskiranju autor ukazuje na to da aero-foto snimci vrlo lepo otkrivaju neprirodno zelenilo maski i razlike između uvelog i svežeg lišća.

Mogu se još, informacije radi, pomenuti optimistički komentari o duhu prijateljstva koji je vladao između pripadnika nacija koje su učestvovala na manevrima, kao i autorova konstatacija da je vežba pokazala da je »savremenom« vojniku i oficiru neophodno znanje engleskog jezika. Time su iscrpena sva osnovna zapažanja autora prikaza vežbe *Hold Fast*.

B. Z.

²⁾ Osnovno kod nove brigadne formacije je da ima karakter združene jedinice i da u svakom pogledu treba da bude sposobna za samostalno izvršavanje zadataka — prim. B. Z.

IZIŠLO IZ ŠTAMPE

NOVE KNJIGE

SUTJESKA IV, knjiga četvrta Zbornika radova učesnika bitke na Sutjesci, izlazi kao XXX knjiga biblioteke «Iz ratne prošlosti naših naroda» VIZ-a JNA »Vojno delo«, Beograd 1960; ima 724 stranice sa 9 dokumentarnih fotografija, 15 likovnih dela i više vinjeta (uz tekst). Povez platno; cena 900 dinara.

Dok su u *Sutjesci I* data dejstva Glavne operativne grupe VŠ kao celine i borbeni putevi i dejstva divizija učesnica u bici sa nekim sećanjima s puta pojedina, u *Sutjesci II* — putevi, borbena dejstva i život brigada učesnica, u *Sutjesci III* — sanitet, sećanja ranjenika i sećanja na put VŠ i AVNOJ-a — dotle knjaga *Sutjeska IV* sadrži borbena dejstva bataljona, manjih jedinica i borbenih grupa. Tu se, pored napisa komandanata, komesara, komandira i drugih rukovodilaca bataljona i četa, nalazi i priličan broj sećanja pojedinih boraca, bombaša, mitraljezaca, kurira i drugih koji iznose ono što su pod kišom mitraljeskih rafala i avionskih bombi u probojima neprijateljskih obruča neposredno doživeli i videli.

ZBIRKA ČLANAKA IZ STRATEGIJE (I sveska) izašla je iz štampe kao 40. knjiga Vojne biblioteke »Inostrani pisci« VIZ-a JNA »Vojno delo«; ima 651 stranicu, a povezana je u platno.

Ovom prvom sveskom *Zbirke članaka iz strategije* zahvaćeni su najzapaženiji radovi u inostranoj vojnoj literaturi iz ove grane ratne veštine. Neki od njih sadrže pretežno teorijska razmatranja, kao što je Razinov uvod u istoriju ratne veštine, ili Strategija i ekonomika od Lagovskog. Drugi razmatraju mnoga pitanja u vezi sa karakterom budućeg rata u nuklearnim uslovima (Montgomeri, Krumpelt), kao i pitanja novih vojnih doktrina (Kingston-Maklarfi, Šasen, Lidel-Hart, Šcajdel, Vilson i drugi). Pored toga, pri izboru članaka nastojalo se da budu zastupljena sva tri vida oružanih snaga, kao i sadejstvo vazduhoplovstva i ratne mornarice sa kopnenom vojskom.

Svi ti radovi, zajedno posmatrani, odražavaju velikim delom nivo razvoja vojne misli u svetu, te se i njihovom prikupljanju i odabiranju pristupilo da bi se našim čitaocima omogućilo dobijanje šireg uvida u današnja gledanja u inostranstvu na pojedina pitanja iz savremene strategije.